

Advies

Hoorzitting "Pesten in het onderwijs"

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid.
Donderdag 5 februari 2004

Advies 2003-2004/5

I. SITUERING

Het pestprobleem binnen onderwijs treft vele kinderen en jongeren en werd gedurende jaren onderschat. Het Kinderrechtencommissariaat is dan ook verheugd met de beleidsaandacht voor dit thema.

Sinds enkele jaren¹ is de pestproblematiek steeds meer bespreekbaar geworden en wordt dit ook ernstiger genomen. Toch valt het op dat dit pas echt aan de orde komt n.a.v. extreme gevallen of... n.a.v. meldingen van gepeste volwassenen.

Tekenend is in deze context bijvoorbeeld het feit dat er m.b.t. volwassenen nu ook een wet tot stand kwam (11 juni 2002) om het pesten op het werk, 'mobbing', tegen te gaan, met inbegrip van sancties² voor het niet opmaken van preventieplannen en voor het grensoverschrijdend gedrag. De zaak van de postbode, die zelfmoord pleegde na zwaar gepest te zijn op het werk, gaf zo reeds aanleiding tot correctionele bestraffing van de daders. Voor minderjarigen in de context van school is deze wet echter niet van toepassing.

Ook al kunnen we hier geen afgelijnde, eenduidige, werkzame oplossingen aanbieden, toch is het belangrijk om blijvend de vinger op de wonde te leggen: de school, één van de primaire leefomgevingen voor elke minderjarige, is lang niet voor iedere minderjarige een veilige, leuke plek. De gevolgen zijn voor sommige leerlingen niet te onderschatten: laag zelfbeeld, zich afsluiten van de buitenwereld, verlies aan motivatie, psychische problemen, tot zelfs soms in extremis zelfmoord.

Vanuit de ombudsmeldingen blijkt tevens dat het pestprobleem een hardnekkig probleem is. Zelfs in scholen waar actief rond pesten gewerkt wordt en waar een antipestplan voorhanden is, blijken leerlingen en hun ouders nog het gevoel te hebben niet echt geholpen te worden in acute peestsituaties.

Het begrip pesten dekt een ruime lading handelingen en gedragingen. De grenzen tussen plagen, pesten en strafbare feiten (vb. slagen en verwondingen, stalking...) zijn niet altijd even duidelijk.

---

¹ Begin jaren '90 bracht de KJT n.a.v. van opmerkelijke meer telefoons over pesten een dossier 'Word jij ook gepest?' uit. Ook Gie deboutte en Jeugd en Vrede profileren zich sinds jaren op dit thema.

² Verder zal blijken dat het Kinderrechtencommissariaat niet de loutere sanctionerende aanpak voorstaat, maar dit kan toch als voorbeeld tellen om te illustreren hoe ernstig deze problematiek ingeschat wordt wanneer het volwassenen betreft.

Kenmerkend aan pesten is met name het feit dat het een meer dan eenmalig gebeuren is, dat er steeds geestelijk of lichamelijk geweld bij komt kijken en dat het intentioneel is. De pester wil het slachtoffer echt kwaad doen of pijn berokkenen.

Veel van de literatuur omtrent pesten gaat over pestgedrag van leerlingen t.a.v. medeleerlingen.

Nog te veel leerlingen worden inderdaad op school gepest door andere leerlingen (zie verder), maar helaas worden leerlingen soms ook door leerkrachten gepest of vernederend bejegend. Hoewel dit laatste een probleem van kleinere omvang lijkt te zijn, wil het Kinderrechtencommissariaat dit hier toch nadrukkelijk aanbrengen omdat het wel degelijk een realiteit is en omdat de gevolgen ervan toch erg problematisch zijn.

II. INTERNATIONAAL VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND

Artikelen die in dit verband van belang zijn, zijn o.m.:

Art. 3 waarin gesteld wordt dat het belang van het kind de eerste overweging moet zijn bij beslissingen van overheden en andere instanties.

Art. 19 dat de staten oproept om in te staan voor de bescherming van kinderen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling....

Art. 28,2 dat stelt dat de wijze van handhaving van discipline op school verenigbaar moet zijn met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming met de principes van het verdrag.

Art. 29 dat verschillende doelstellingen van onderwijs aangeeft, waaronder:

- (individueel) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind,
- (maatschappelijk) het bijbrengen van eerbied voor mensenrechten, voor diverse culturen en waarden, voor vrede, verdraagzaamheid, vriendschap edm...

Deze artikelen geven samen de noodzaak aan om in deze context aandacht te besteden aan zowel de uitwerking van preventieve acties tegen het pesten als het optimaliseren van de aanpak van pestgedrag.

Binnen de onderwijscontext verdient ook het decreet Gelijke Onderwijskansen³ hier een vermelding gezien in dit decreet expliciet verwijst naar de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

III. PESTEN DOOR LEERLINGEN

Omvang van het probleem

Volgens cijfers van Klasse en ander onderzoek wordt één op de 4 kinderen (23%) in het basisonderwijs gepest en één op de 7 in het secundair onderwijs (15%). Eén kind op 20 wordt wekelijks of dagelijks gepest op school. Elke klas heeft dus met het probleem te maken. Pesten is de laatste jaren dan ook een veelbesproken en nader onderzocht thema geworden. Het fenomeen werd steeds beter in kaart gebracht: profielen van daders en slachtoffers worden uitgewerkt, systemen van pesten worden nader in kaart gebracht, actieplannen worden verder ontwikkeld enz... .

Dé vraag is hier echter vooral wat nu de beste aanpak is voor dit complexe probleem. Complex vooral omwille van de vele betrokkenen en de veelheid aan onderliggende factoren en systemen. Het moet dan ook duidelijk zijn dat elke aanpak aandacht dient te hebben voor de verschillende niveaus (individueel, collectief, structureel...) en een combinatie zal moeten zijn van verschillende strategieën.

Uit verschillende bronnen⁴ halen we o.m. volgende informatie:

- Meestal⁵ gebeurt het pesten tussen de leeftijd van 10 tot 14 jaar en neemt het dan weer af. De overgang van lager naar secundair onderwijs verloopt niet steeds vlekkeloos.
- Meestal gebeurt het binnen de eigen klasgroep.
- Veelal is het geen kwestie van één pestkop, maar een klein groepje dat wel 'aangevoerd' wordt door één leerling.
- Zoals te verwachten valt, gebeurt het op de onbewaakte momenten (tijdens de speeltijd, tijdens een klasuitstap, buiten de schoolmuren voor en na de lessen...).

---

³ Decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen (BS, 14 sept. 2002), art. III,1 par. 2

⁴ Bronnen: ombudsmeldingen Kinderrechtencommissariaat, literatuur (zie lijst achteraan).

⁵ Er wordt nu ook al melding gemaakt van pestgedrag (door leerlingen en door leerkrachten) op de kleuterschool.

- Hoewel jongens iets meer zouden pesten dan meisjes, is dit niet altijd zo eenduidig gezien meisjes eerder indirecte manieren hebben om te pesten (vb. negeren).
- De meeste slachtoffers zullen, zeker aanvankelijk, zwijgen: veelal doordat ze niet weten waar ze terecht kunnen, ook omdat ze er niet durven over praten of omdat ze (vaak terecht) schrik hebben van represailles. Anderen gaan zich ook agressief gedragen, waardoor ze nog meer weerstand krijgen. Hoe ze ook reageren, ze komen er zelden alleen uit.
- 40% van de slachtoffers zou geen hulp krijgen.
- Zij die wel geholpen werden, kregen dit vooral van vrienden en klasgenoten (78%), dan van leerkrachten (11%) en dan pas vanuit hun gezin (5 %).
- Uit de ombudsmeldingen blijkt tevens de blijvende onmacht van de slachtoffers, ook al werd er bijvoorbeeld reeds een pestactieplan uitgewerkt op school of ook al werd het CLB betrokken. Het CLB blijkt soms te weinig overtuigingskracht te hebben om de school aan te zetten tot het nemen van effectieve maatregelen.

Het Vlaamse beleidsplan inzake pesten (2003) geeft volgende cijfers :

Soort pesten	jongens	meisjes
verbaal	54,4%	43,1%
fysiek	22,8%	20,2%
Stelen, vernielen	8,8%	9,2%
Uitsluiten, negeren	10,5%	22%

Nieuwe vormen als steaming (afpersing) en cyberpesten beginnen meer en meer op te komen. Cyberpesten heeft als verzwarend gevolg dat de gepeste leerling zich nergens meer veilig voelt; het pesten achtervolgt hem tot in de privacy van zijn eigen thuis, zijn eigen kamer, mogelijks 24 u op 24.

Gevolgen van het pesten

Alle betrokkenen ondergaan de gevolgen van pesten, niet enkel het slachtoffer. Niemand wint en de bovenvermelde doelstellingen van onderwijs, zoals vermeld in art. 29 van het verdrag, worden ondermijnd.

Slachtoffers kunnen een combattieve dan wel passieve houding aannemen. Ze krijgen een minderwaardigheidsgevoel, wijten het pesten aan zichzelf, voelen zich onmachtig, worden angstig, worden meer en meer geïsoleerd, teruggetrokken, mogelijks agressief (hoewel dat geen verbetering van de situatie brengt) en sommigen worden door het pesten tot depressie en soms ook zelfmoord(pogingen) gedreven.

De daders dwingen op korte termijn wel een soort respect (angst?) af maar houden er op termijn weinig echte vrienden aan over. Zij zijn dus op hun beurt ook geïsoleerd, verliezen op termijn de kortstondige machtspositie en blijven vaak alleen achter, hetgeen dan weer tot meer asociaal en ander probleemgedrag kan gaan leiden.

Ook de toekijkers, de meerderheid van de leerlingen, dragen er een zeker schuldgevoel aan over, verliezen het groepsgevoel, krijgen schrik om nog uit hun schelp te komen, meten soms een 'low profile' aan om het risico om zelf gepest te worden te verminderen en kunnen aan engagement op school inboeten.

Hoe meer het pesten de kans krijgt, hoe slechter ook het algehele schoolklimaat wordt: het vertrouwen neemt af, het gevoel jezelf te mogen zijn vermindert, samen met de openheid, de eerlijkheid en de betrokkenheid.

Aanpak?

Hoewel erkend wordt dat er geen kant-en-klare oplossingen voorhanden zijn, bruikbaar in elke schoolcontext en voor de hele pestproblematiek, heeft onderzoek en ervaring toch tot verschillende inzichten geleid.

Een degelijke aanpak van het pestprobleem behelst zowel preventieve als curatieve elementen. Het moge duidelijk zijn dat optreden in het kader van een concreet pestprobleem weinig uithaalt indien dit niet ingebed is in een ruimere aanpak van het probleem, op klas- en op schoolniveau. Ook het gezinsmilieu is hier van niet te onderschatten belang.

In elk geval is het duidelijk dat enkel een aanpak die in samenspraak met de leerlingen, ouders en andere schoolactoren ontwikkeld wordt, de enige die een kans op succes biedt.

Vooraf dient gesteld dat het algemeen schoolklimaat reeds bepaalt in hoeverre pestgedrag kansen krijgt of verder tot ontwikkeling kan komen.

In een schoolcontext waar kinderen zich goed voelen, waar ze hun eigen identiteit en inbreng gerespecteerd weten, waar ze in vertrouwen bij personeelsleden terecht kunnen in geval van vragen of problemen ... zal een pestprobleem zich minder snel kunnen ontwikkelen of zal er sneller en meer adequaat op gereageerd kunnen worden. Uit onderzoek zou blijken dat 'pestscholen' vaker scholen zijn met een strikt regime, met een sterk competitieve geest (vooral aandacht voor de 'sterke' leerlingen ten koste van de andere), met strikte discipline, met minder communicatie of hartelijke contacten en met minder ruimte voor initiatief of inbreng van de leerlingen.

Meer specifiek inzake pesten worden volgende aanbevelingen⁶ vermeld:

- maak met alle betrokkenen⁷ op school een pestactieplan en/of een gedragscode op, waarin ook aandacht is voor het preventieve luik en structurele ingrepen,
- erken de leerlingen in hun mogelijkheden en verantwoordelijkheid om hierbij een constructieve inbreng te doen, zowel bij de opmaak als bij de uitvoering van het plan,
- expliciteer de visie van de school omtrent pesten en neem duidelijk het standpunt in dat respectloos omgaan met elkaar niet getolereerd wordt,
- heb oog voor de lange termijn en de structurele context, niet enkel voor het individuele voorval,
- geef als leerkracht (en als ouder) het goede voorbeeld,
- investeer in de groeps sfeer en groepswerking,
- investeer in het uitwerken van een oplossing veeleer dan in het louter onderzoeken wat er nu precies gebeurd is en wie 'de schuldige' is,
- neem leerlingen en hun verhalen ernstig, geloof hen en vertrouw hen, ga er respectvol op in,
- geef commentaar op het ongewenste gedrag, niet op de persoon,
- indien sancties zich aandienen, geef die dan een zinvolle invulling⁸,
- bevorder de communicatie tussen alle schoolactoren
- vermijd verveling door o.m. het aanbieden van nevenactiviteiten en een boeiende speelplaats.

Veelal werd tot nog toe gezocht naar sanctionerende maatregelen voor de daders. In dit kader dient men op zoek te gaan naar de precieze feitelijke context: wie heeft wat gedaan, waar, hoe erg, hoe vaak...

---

⁶ O.m. in *Klasse voor Leerkrachten*, 87, sept. 1998, p.45-48.

⁷ Directie, leerkrachten, leerlingen, ouders

⁸ vb: gesprek voeren met het slachtoffer, schade (helpen) herstellen, sociale vaardigheden bewerken...

Het slachtoffer moet geloofd worden, moet iemand in vertrouwen kunnen nemen en draagt hier in zekere zin de bewijslast. De dader zal eveneens betrokken worden, aangesproken worden op zijn gedrag en eventueel een sanctie oplopen⁹. Zonder echte bewijzen heeft deze aanpak weinig kans op slagen en de sanctie op zich doet het pestgedrag niet altijd ophouden, welintegendeel.

Van meer recente datum is de eerder bemiddelende aanpak, de zogenaamde 'no blame-aanpak', meer gericht op positieve gedrags- en attitudewijziging binnen de hele school dan op het louter zoeken naar een schuldige. Deze aanpak is o.m. gestoeld op de ervaring dat een sanctionerende tussenkomst vanuit de schoolautoriteit wel effect sorteert maar dan eerder enkel op korte termijn. Bovendien grijpt dergelijk optreden zelden echt in op verandering in de identiteit of het gedrag van daders en slachtoffers en dreigt het slachtoffer daarna nog meer gepest te worden.

De no blame-aanpak berust op volgende uitgangspunten:

- Vertrekpunt is de ervaring en de effecten van het pesten op het slachtoffer en niet louter de feitelijke gedragingen op zich.
- Geen etikettering, van dader noch van slachtoffer.
- Tijd en energie investeren in het zoeken naar blijvende oplossingen eerder dan in het zoeken naar feiten, waardoor de zware bewijslast vervalst.
- Geen druk op het slachtoffer om zelf zijn gedrag of houding te veranderen¹⁰.
- Afstappen van het geloven in het nut van straffen en meer geloof hechten aan leerprocessen voor alle betrokkenen (dader-slachtoffer-toekijkers) naar meer gewenst sociaal gedrag.
- Belang van en aandacht voor de peergroup, die als toekijkers ook een belangrijke rol spelen.

---

⁹ In GB zouden in dit kader projecten lopen rond 'pestrechtbanken'.

¹⁰ Het gebeurt nl ook vaak dat het slachtoffer te horen krijgt dat hij dan maar wat assertiever moet worden, weerbaarheidstraining of een gevechtssport moet gaan volgen e.d.m., waardoor slachtoffers dan nog meer de schuld bij zichzelf gaan leggen.

IV. PESTEN DOOR LEERKRACHTEN

Omvang van het probleem

Het zoeken naar cijfers over pestgedrag door leerkrachten levert niet zoveel op... dat is op zich een teken aan de wand. Toch worden net hierover meer meldingen gedaan bij het Kinderrechtencommissariaat dan over het pesten door leerlingen.

Uit het onderzoek van het Kinderrechtencommissariaat en het CBGS¹¹ bleek bijvoorbeeld dat toch 8% van de bevroegde leerlingen aangaven dat de leerkracht hem of haar 'belachelijk maakt waar anderen bij zijn'.

Wanneer we daarnaast de ombudscijfers van pesten bekijken (los van de andere meldingen van ontoelaatbaar gedrag door leerkrachten) zien we de volgende cijfers:

	leerkrachten	leerlingen
1999-2000	7	5
2000-2001	21	12
2001-2002	14	11
2002-2003	18	14

- We kunnen ervan uitgaan dat dit enkel het zogenaamde 'topje van de ijsberg' is, gezien niet iedereen bij het Kinderrechtencommissariaat terecht komt. De VZW Limits ontving in 2003 bijvoorbeeld ook 25 klachten over pestende leerkrachten.
- Veel meldingen omtrent pesten komen ook terecht bij de KJT, die daar jaren terug reeds een dossier uitwerkte.
- Ondanks het feit dat er steeds meer aandacht gegeven wordt en meer geïnvesteerd wordt in de aanpak van het probleem, daalt het aantal meldingen helaas niet navenant. Deze toegenomen aandacht focust wel voornamelijk op het pesten onder leerlingen, het pesten door leerkrachten lijkt nog wat taboe.
- Meldingen gaan zowel over een individuele voorval als over het collectief aanpakken van pesten op school of precies het gebrek aan een structurele aanpak.

---

¹¹ VAN DEN BERGH, B., ACKAERT, L. en DE RYCKE, L.: *Tienertijd. Communicatie, opvoeding en welzijn in context: 10- tot 18jarigenn, ouders en leerkrachten bevroegd*, Garant, Leuven, 2003, p. 234.

Voor alle duidelijkheid dient gesteld dat pestende leerkrachten wel degelijk de uitzondering zijn, maar precies omwille van hun functie, hun gezag en hun maatschappelijke opdracht kan van leerkrachten zelfs de meest minimale vorm van respectloos gedrag niet aanvaard worden.

Gevolgen¹²

Naast de reeds vermelde gevolgen, komen bij het pesten door leerkrachten nog andere aspecten aan bod, die het pesten nog zwaarder doen doorwegen:

- de leerling staat nog machtelozer tegenover de volwassen gezagsdrager die de leerkracht is,
- de drempel om erover te praten is nog hoger,
- het risico om niet geloofd te worden – door de ouders¹³ en door de school – is groter,
- de kans dat de leerkracht aangepakt wordt lijkt kleiner,
- de bewijslast ligt vaak nog moeilijker; het woord van de leerkracht weegt doorgaans zwaarder dan dat van de leerling,
- de leerling kan onmogelijk ooit voldoende weerbaar zijn tegenover een leerkracht,
- meer angst voor represailles,
- de motivatie en vervolgens ook de resultaten van de leerling verminderen,
- de feiten worden vaker ontkend of toch geminimaliseerd.

Vanuit het Kinderrechtencommissariaat achten we dit fenomeen dan ook nog problematischer. Vooreerst is het schrijnend om te moeten vaststellen dat volwassenen, die er vrijwillig voor kiezen om van kinderen en jongeren hun werk te maken en waarvan toch verwacht mag worden dat ze behoorlijk wat pedagogische bagage hebben, blijkbaar niet altijd even goed met die minderjarigen kunnen omgaan.

Verder weegt dit ook zwaarder door omwille van de nog kwetsbaarder positie van de gepeste leerling. De leerling staat hier nl. niet tegenover een 'gelijke' maar zit per definitie in een ongelijke machtsverhouding.

Bij de meldingen werd ook geklaagd dat de school niet optreedt wanneer ouders dergelijk gedrag aanklaagt. Andere melders vroegen nadrukkelijk om niet op te treden uit schrik voor represailles of nog meer pesterijen of vernederingen. Sommigen laten ook verstaan dat ze dit reeds aangekaart hadden bij de school maar dat dit weinig tot niets opleverde. De machteloosheid is hier dus inderdaad nog groter.

---

¹² Deze gevolgen worden nog zwaarder in het uitzonderlijk geval waarin de dader de directie is.

¹³ Meer kans op ongeloof: wie kan nu denken dat de juf of de meester zelf een pestkop is...

Tenslotte kan in dergelijke gevallen nog moeilijk gesproken worden van 'goede voorbeelden'. Wanneer een leerkracht bijvoorbeeld een leerling in de klas belachelijk maakt of uitscheldt, zet die de deur voor andere pestkoppen zelf open.

Aanpak?

Hier kan deels ook de hierboven vermelde globale aanpak aangewezen zijn.

In Klasse¹⁴ worden hieromtrent ook nog de volgende tips meegegeven:

- Wacht niet tot de problemen zich voordoen om ze te remediëren.
- Een aangename sfeer op school helpt problemen voorkomen.
- Geloof eerder één kind, ook bij twijfel, dan 10 kinderen niet te geloven.
- Vraag naar feiten, niet naar interpretaties.
- Luister ook naar het verhaal van de leerkracht zonder er een welles-nietes-spelletje van te maken.
- Rustig bemiddelen in een open dialoog is aangeraden.
- De leerkracht die te ver ging, moet de kans krijgen zich bij te sturen. Dit kan mogelijks met een begeleidingsplan.
- Directies moeten hun verantwoordelijkheid durven nemen.
- Schuld of onschuld is niet de vraag; ongewenst gedrag stoppen is de opdracht.

Afhankelijk van de ernst van de feiten dienen voor pestende leerkrachten ook andere opties beschouwd te worden zoals:

- een intern tuchtonderzoek met mogelijke tuchtsancties
- een tijdelijke schorsing (in extremis ontslag, hetgeen in de praktijk voor vastbenoemde leerkrachten zeer moeilijk is)
- een verandering van werksituatie of functie.

Hoe zwaarder de sanctie, hoe zwaarder natuurlijk ook de bewijslast is. Ook hier lijkt het zoeken naar schuld en het sanctionerend optreden slechts de laatste te overwegen optie te zijn. Ook hier wordt doorgaans meer resultaat verwacht van open gesprekken, bemiddeling en begeleiding.

Helaas gebeurt het nog te vaak dat uiteindelijk de leerling een andere school moet zoeken omdat het probleem niet opgelost geraakt.

---

¹⁴ *Klasse voor Ouders*, 72, nov.2003, p.4-5.

De positie van de leerkracht is nog steeds veel steviger dan die van de leerling en de inrichtende macht is vaak niet geneigd om ingrijpende maatregelen te nemen ten aanzien van de leerkracht. In de gemelde gevallen van ontoelaatbaar gedrag van de leerkracht, bleek er in de praktijk weinig te gebeuren. Het gebeurt wel dat de leerkracht een andere functie toegewezen krijgt binnen de school.

V. RUIMER KADER

Leerlingenstatuut

Ook hier doet de nood aan een degelijk uitgewerkt leerlingenstatuut zich voelen. Bij de uitwerking hiervan dient uitgegaan te worden van de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, bij voorkeur in een pro-actieve benadering. Het dient m.a.w. een vertaling te zijn van de rechten en de verantwoordelijkheden van minderjarigen in de context van de school. Op die manier weten de leerlingen vooraf wat de afspraken en mogelijkheden zijn, zowel om hun rechten op school te kunnen beleven als om op te kunnen komen tegen schendingen ervan.

Dergelijk statuut kan dan in tweede instantie reactief aangeven wat de mogelijkheden zijn wanneer er zich problemen, zoals pesten, voordoen op school. Een trapsgewijs systeem van ingrepen lijkt hier aangewezen. Hier kunnen verschillende systemen uitgewerkt worden gaande van bemiddeling ('no blame'), tot interne en externe¹⁵ klachtprocedures of, in extremis, afhandeling door de bevoegde rechtbank.

Tucht en discipline op school

In november 2002 diende het Kinderrechtencommissariaat op eigen initiatief een advies in bij het Vlaams Parlement omtrent tucht in het onderwijs. Daarin werden verschillende aandachtspunten aangehaald waarvan sommige aansluiten op het thema pesten. In dat advies (als bijlage) stond nl. niet het sanctioneringsbeleid op zich ter discussie maar wel de wijze waarop soms gesanctioneerd wordt.

---

¹⁵ Indien een leerlingenstatuut vorm krijgt, kan overwogen worden om de bevoegdheid van de Commissie Leerlingenrechten uit te breiden tot betwistingen inzake dit statuut. Ook blijft voor een leerling steeds de weg via het Kinderrechtencommissariaat open.

Het onterecht optreden en sanctioneren van eenzelfde 'zondebok', discretionair sanctioneren, fysieke of vernederende sancties uitdelen, e.d. kunnen o.i. beschouwd worden als extreme vormen van pestgedrag.

In het laatste jaarverslag¹⁶ wordt zo bijvoorbeeld gerapporteerd over 14 meldingen van lichamelijk geweld als sanctie en over 8 meldingen van onrechtmatig sanctioneren. Zelden werd een tuchtprocedure gestart.

---

¹⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAT: *Jaarverslag 2002-2003*, p.57-61

VI. ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat beschouwt het pestprobleem binnen onderwijs als een ernstig probleem, waarvoor structureel optreden vereist is. Individuele of occasionele tussenkomsten zijn duidelijk onvoldoende gebleken.
- Het Kinderrechtencommissariaat bepleit een optreden vanuit de overheid om scholen tot een actief ingrijpen aan te zetten. Scholen dienen nadrukkelijk aangezet te worden tot het uitwerken van een scenario of plan waarin op kwaliteitsvolle en efficiënte wijze met het pestprobleem afgerekend kan worden. Dit kan op diverse manieren gebeuren: door middel van een decreet (cfr. Wet 11 juni 2002) of via circulaire; door het systematisch toezien op de opmaak en uitvoering van dergelijke plannen door de inspectie; door het ondersteunen en bekendmaken van good practices; door de aanmaak en verspreiding van informatief en educatief materiaal rond dit probleem...
- Het Kinderrechtencommissariaat herhaalt de aanbeveling tot het uitwerken van een leerlingenstatuut ter versterking van de positie van de leerling en als middel om te kunnen optreden tegen rechtsschendingen.
- Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat het Vlaams Parlement de besluiten en aanbevelingen uit deze hoorzittingen rond pesten zou opnemen in een resolutie aan de minister.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
Februari 2004

Bronnen

DEBOUTTE, G. en SCHELSTRAETE, I.: *Pesten. Wat is het? Wat doe je eraan?*, Bakermat, Mechelen, 2000.

KINDER- EN JONGERENTELEFOON: *Word jij ook gepest?* (dossier te downloaden op www.kjt.org)

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, DEPARTEMENT ONDERWIJS: *Beleidsplan ter preventie en bestrijding van geweld, pesten en ongewenst seksueel gedrag op school*, i.s.m. VZW Limits, Brussel, 2003

ROBINSON, G. en MAINES, B. : *Een schreeuw om hulp. De No Blame-aanpak bij pesten*. Bakermat, Mechelen, 2003.

www.klasse.be (archieven, dossier pesten)

www.pestten.be

ombudsmeldingen bij het Kinderrechtencommissariaat (cfr. Jaarverslagen)